

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833 – 1842 metais:
organizacija ir veikla*

1997

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Skiriu Mamai

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833–1842 metais:
organizacija ir veikla*

VILNIUS

Eugrimas

1997

UDK 947.45

Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Darius Staliūnas
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministerijai,
Lietuvių katalikų mokslo akademijai,
Lietuvos istorijos institutui,
prelato Juozo Prunskio fondui,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo*

© Vytautas Jogėla, 1997

© Lietuvos istorijos institutas, 1997

© Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 1997

ISSN 1392-0391

ISBN 9986-752-23-X

TURINYS

PRATARMĖ	8
ĮVADAS	10
Istoriografija	11
Šaltiniai	13
Atsiminimai	14
Archyvai	15
RUSIJOS VALDŽIA IR KATALIKAI XVIII AMŽIAUS PABAIGOJE -- XIX AMŽIAUS PRADŽIOJE	17
Rusijos aristokratija ir katalikybė	17
Valdžios siekiai	19
Katalikų Bažnyčios valdymas	21
Katalikų apibūdinimas	24
AKADEMIJOS ĮSTEIGIMAS	26
Universiteto uždarymas	26
Akademijos pradžia	33
Dėstytojų parinkimas ir mokslo disciplinos	43
Mokslo vardų ir laipsnių suteikimas	53
Patalpos	54
Pirmieji mokslo metai	57
AKADEMIJOS PERSONALO KAITA	61
Rektoriai	62
Profesoriai	66
Adjunktai	69
Kalbų dėstytojai	74
Inspektoriai ir jų padėjėjai	76
Dvasios tėvai, arba kapelionai	78

AKADEMIJOS ALUMNAI IR JŲ STUDIJOS	80
Įstojimas	81
Akademijos klierikų gyvenimo sąlygos	84
Studijos	91
Klierikų kilmė	93
Tautinis klausimas	96
MOKYMAS IR MOKSLAS	100
Mokymas ir jo programos	100
Šventojo Rašto katedra	102
Dogminė, moralinė ir pastoralinė teologija	105
Bažnyčios istorija ir kanonų teisė	106
Homiletika	109
Logika ir moralės filosofija	110
Lenkų literatūros istorija	111
Visuotinė ir Rusijos istorija	112
Rusų literatūra ir kalba	115
Lotynų literatūra ir graikų kalba	116
Hebrajų kalba	117
Prancūzų kalba	117
Vokiečių kalba	118
MOKSLINIAI DARBAI	119
Dėstytojų moksliniai darbai	121
Vadovėlių rengimas	123
Pamokslų rinkinių rengimas	124
Straipsniai	125
Mokslo laipsnių suteikimas	126
Daktaro laipsnio suteikimas	129
AKADEMIJOS REFORMOS	134
Akademija ir seminarijų reformos	134
Akademijos iškėlimas į Peterburgą	140
Sudie, Tėvyne	144

IŠVADOS	148
PRIEDAI	150
Akademijos klierikų sąrašas	150
Akademijos personalo sąrašas	176
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	180
Naudoti archyvų ir bibliotekų rankraščių fondai	180
Skelbti šaltiniai	182
Literatūros sąrašas	183
TRUMPINIAI	190
SUMMARY	191
STRESZCZENIE	205
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	219
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	230

tačiau svarbu tai, kad Akademija buvo drąsiai įteisinta kaip universiteto dalis. Kiek vėliau šią mintį nuodugniau pagrindė ir argumentavo Henrikas Zabulis¹⁰.

H. Zabulio paskatintas Arnoldas Endzinas parašė pirmą archyvine medžiaga paremtą straipsnį apie Akademijos perkėlimą į Peterburgą¹¹. Autorius patikslino jos perkėlimo datą ir pateikė naujų duomenų apie tai organizavusius dėstytojus. Kitame straipsnyje A. Endzinas rašė apie Peterburgo akademijos biblioteką, Vilniaus akademijos bibliotekos rinkinių istoriją ir jos iškėlimą į Peterburgą¹².

Nedaug dėmesio Akademijai skirta ir 1994 m. išleistoje „Vilniaus universiteto istorijoje 1579–1994“: joje pateiktas visas Akademijos pavadinimas, smulkiai aprašyta mokslo laipsnių suteikimo procedūra¹³.

Lenkijos Liaudies Respublikoje Katalikų Bažnyčios istorikas Aleksas Petranis (Petrani), tyrinėdamas kanoninės teisės istoriją, tradiciškai pakartoją P. Symono straipsnelį¹⁴.

Šaltiniai. Publikuotų šaltinių apie Akademiją yra gerokai daugiau negu tyrinėjimų.

Vyskupo Andriaus Klungevičiaus (Kłogiewicz) rūpesčiu jau 1834 m. pasirodė per iškilmingą Akademijos atidarymą pasakytų kalbų, arba tiksliau – skaitytų pranešimų, rinkinys¹⁵. Čia pateikiami vyskupo A. Klungevičiaus, rektoriaus Aloyzo Osinskio (Osiński), profesorių Stanislovo Grinevičiaus (Hryniewicz), Antano Fijalkovskio (Fiałkowski) ir Pavelo Kukolniko kalbų ir pranešimų tekstai. Vyskupas ir rektorius pabrėžė tai, kad naujoji Akademia tęsianti jėzuitų Vilniuje įkurtos kolegijos egzistavimą.

Apie Akademijoje suteiktus mokslo laipsnius informuoja 1843 m. paskelbtas nežinomo autoriaus sudarytas sąrašas. Jame yra išvardyti

¹⁰ H. Zabulis, „VU – 400 metų“, *Pergalė*, 1979, nr. 4, p. 13.

¹¹ A. Endzinas, „Vilniaus dvasinės akademijos perkėlimas į Peterburgą“, *Literatūra*, 1981, t. XXIII(1), p. 63–70.

¹² A. Endzinas, „Imperatorinės Romos katalikų dvasinės akademijos biblioteka“, *Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai, Knygotyra*, 1982, 10(17), p. 52 – 61.

¹³ A. Kulakauskas, „Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija“, in: *Vilniaus universiteto istorija (1579–1994)*, Vilnius, 1994, p. 176–178.

¹⁴ A. Petrani, „Akademia Duchowna w Wilnie“, in: *Dzieje Teologii Katolickiej w Polsce, wiek XIX i XX*, t. 3, cz. 1, Lublin, 1976, s. 409 – 411.

¹⁵ *Otwarcie publicznė Akademii Duchownej Rzymkokatolickiey Wileńskiey Dnia 11 Lutego 1834 Roku*, Wilno, 1834, s. 134.

asmenys, kuriems 1834-1842 m. buvo suteikti teologijos kandidato, magistro ir daktaro laipsniai¹⁶, tačiau jis nėra labai tikslus.

Daug platesnis klierikų, kurie mokėsi Vilniaus vyriausiojoje dvasinėje seminarijoje, Teologijos fakultete, taip pat Vilniaus ir Peterburgo akademijose, sąrašas, kuris P. Symono iniciatyva 1885 m. buvo išspausdintas Peterburgo akademijos leidinyje¹⁷. Šiame abėcėliniame sąrašė nurodytos klierikų pavardės, jų mokymosi laikas, jiems suteikti mokslo laipsniai ir vyskupija, iš kurios jie atsiūsti.

Atsiminimai. Ne visi nagrinėjamojo laikotarpio atsiminimų autoriai mini Akademią. Pasauliečių atsiminimuose apie Akademią beveik neužsimenama. Netgi Gabrielė Puzynina, labai plačiai aprašiusi tuometinį Vilniaus gyvenimą, neužsimena apie šią aukštąją mokyklą. Taigi visi žinomi atsiminimų autoriai yra kunigai.

Daugiausia žinių apie Akademią talentingai parašytuose atsiminimuose pateikė Tadas Dobševičius (Dobszewicz)¹⁸. Tiesa, jis, skirtingai nuo Adomo Stanislovo Krasinskio (Kraśniński), neigiamai charakterizuoja pirmąjį Akademijos rektorių A. Osinskį ir giria buvusį seminarijos regensą Joną Markevičių (Markiewicz). T. Dobševičius, rektorių daugiausia kritikavo dėl senyvo amžiaus ir per mažo domėjimosi teologijos mokslais. Be to, T. Dobševičius trumpai apžvelgė akademijos įkūrimą, valdymą ir perkėlimą.

A. S. Krasinskis apibūdino Akademijos dėstytojus, jų elgesį¹⁹. Jis pateikė įdomių faktų apie A. Osinskį, vyskupą A. Klungevičių. Vienas iš garsiausių Lietuvos pijorų Stanislovas Jundzilas (Jundził) kritiškai vertino Rusijos valdžios įkurtą naująją instituciją²⁰. Jis piktinosi, kad Akademijos statusas panašus į graikų-rusų seminarijų statutą ir kad joje nedėstomi gamtos mokslai. Tai pati kritiškiausia užuomina apie Akademią.

¹⁶ “Wiadomość o osobach duchownych, którym przez Akademią R. K. Duchowną Wileńską przyznane są stopnie uczone”, *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*, poczet nowy drugi, Wilno, 1843, t. 24, s. 215–222.

¹⁷ “Catalogus Studiosorum Seminarie Generalis et Facultatis theologicæ penes Universitatem Vilmensem, nec non Academiae Ecclesiasticæ Romano-Catholicæ Vilmensis tum Petropolitanae”, in: *Academia Caesarea Romano-Ecclesiastica Petropolitana Anno Domini 1885*, p. 35–73.

¹⁸ T. Dobszewicz, *Wspomnienia z czasów, które przeżyłem*, Kraków, 1883, s. 142–144.

¹⁹ A. Kraśniński, *Wspomnienia*, Kraków, 1901, s. 49–52.

²⁰ S. Jundził, *Pamiętniki*, Kraków, 1905, s. 132–134.